

הלכות מכירה פ"ק ז

א. מי שנתן הדמים, ולא משך הפרות אף על פי שלא נקנו המטלטלין כמו שבארנו, כל החוזר בו בין לוקח בין מוכר לא עשה מעשה ישראל, וחיב לקבל מי שפרע. ואפלו נתן הערבון בלבד כל החוזר, מקבל מי שפרע.

ב. וכיצד מקבל מי שפרע: אוררין אותו בבית דין ואומרין מי שפרע מאנשי דור המבול ומאנשי דור הפלגה ומאנשי סדום ועמורה וממצרים שטבעו בים, הוא יפרע ממני שאינו עומד בדבורו; ואחר כך יחזרו הדמים.

ג. הנותן דמי המטלטלין, או מקצת הדמים, וחזר בו הלוקח, ואמר לו המוכר בוא וטל את מעותיך הרי המעות אצלו כמו פקדון; ואם נגנבו או אבדו, אינו חייב באחריותו. אבל אם חזר בו המוכר הרי המעות ברשותו, וחיב באחריותו, ואף על פי שחזר בו, ואמר ללוקח בוא וטל את שלך: עד שיקבל עליו מי שפרע, ויאמר לו אחר כן בוא וטל את שלך.

ד. מי שהיה לו חוב אצל חברו, ואמר לו מכר לי חבית שליין בחוב שיש לי אצלך, ורצה המוכר הרי זה כמי שנתן הדמים עתה, וכל החוזר בו מקבל מי שפרע; לפיכך אם מכר לו קרקע בחובו אין אחד מהן יכול לחזר בו, אף על פי שאין מעות המלוה מצויות בשעת הממכר.

ה. הלוקח מחברו קרקע או עבדים או שאר מטלטלין, ופסקו הדמים, והניח משכון על הדמים לא קנה; וכל הרוצה לחזר משניהם חוזר, ואינו חייב לקבל מי שפרע.

ו. מכר לו בדברים בלבד, ופסקו הדמים, ורשם הלוקח רשם על המקח, כדי שיהיה לו סימן ידוע שהוא שלו אף על פי שלא נתן מן הדמים כלום כל החוזר בו אחר שרשם, מקבל מי שפרע. ואם מנהג המדינה שיקנה הרושם קנין גמור נקנה המקח, ואין אחד מהן יכול לחזר בו; ויהיה זה חייב לתן הדמים.

ז. דבר ברור הוא, שאין דין זה אלא בשרשם בפני המוכר, או שאמר לו המוכר לך ורשם על מקחך, שהרי גמר להקנותו בדרך שבארנו בחזקה ובמשיכה.

ח. הנושא ונותן בדברים בלבד הרי זה ראוי לו לעמד בדבורו, אף על פי שלא לקח מן הדמים כלום ולא רשם ולא הניח משכון. וכל החוזר בו, בין לוקח בין מוכר אף על פי שאינו חייב לקבל מי שפרע הרי זה ממחסרי אמונה, ואין רוח חכמים נוחה המנו.

ט. וכן מי שאמר לחברו שיתן לו מתנה, ולא נתן הרי זה ממחסרי אמונה. במה דברים אמורים, במתנה מועטת, שהרי סמכה דעתו של מקבל כשהבטיחו. אבל במתנה מרבה, אין בה חסרון אמונה, שהרי לא האמין זה שיתן לו דברים אלו, עד שיקנה אותן בדברים שקונין בהן.

י. הנותן מעות לחברו לקנות לו קרקע או מטלטלין, והניח מעות חברו אצלו, והלך וקנה לעצמו במעותיו מה שעשה עשוי, והרי הוא מכלל הרמאין.

יא. היה יודע שזה המוכר אוהב אותו ומכבדו, ומוכר לו,

ואינו מוכר למשלחו הרי זה מתר לקנות לעצמו, והוא שיחזור ויודיעו. ואם פחד שמא יבוא אחר ויקדמנו לקנות הרי זה קונה לעצמו, ואחר כך מודיעו.

יב. הורו מקצת המורים שאם קנה לעצמו במעות חברו אחר שזקפן עליו מלוה הרי זה קנה לעצמו, ומקבלין ממנו כשאמר זקפתי אותם המעות על עצמי במלוה. ואני אומר שאין זה דין אמת, אלא הרי המקח שלמשלח כמו שיתבאר בדין העסק.

יג. שלושה שנתנו מעות לאחד לקנות להם מקח אם היו המעות מערבות, וקנה במקצת הדמים אף על פי שהיתה פונת השליח שזה שקנה לאחד מהן, הרי המקח שלכלן; וחולקין אותו לפי מעותיהן.

יד. היו מעות כל אחד מהן צרורין וחתומין אף על פי שהיה בלב השליח שזה המקח לכלם, לא קנה אלא זה שנקנה המקח במעותיו בלבד.

הלכות מכירה פרק ח

א. המוכר שדה לחברו באלף זוז, ונתן לו מקצת הדמים, והיה יוצא ונכנס ותובע שאר הדמים אפלו לא נשאר לו אלא זוז אחד לא קנה הלוקח את כלה, אף על פי שכתב את השטר או שהחזיק.

ב. חזר בו הלוקח, יד מוכר על העליונה: רצה אומר לו הא לך מעותיך, או קנה מן הקרקע כנגד המעות שנתת; ונותן לו מן הזבורית שבה. ואם חזר המוכר, יד הלוקח על העליונה: רצה אומר לו תן לי מעותי, או תן לי קרקע כנגד מעותי; ונוטל מן היפה שבה.

ג. ואם לא היה יוצא ונכנס ותובע קנה לוקח את כלה, ואין אחד מהן יכול לחזור בו; ושאר הדמים עליו כשאר החובות. מכר שדהו מפני רעתה אף על פי שהוא נכנס ויוצא ותובע שאר הדמים, קנה הכל; ואין הלוקח יכול לחזור בו, שזה שתובע ורודה, לא מפני שעדין לא גמר והקנה, אלא כדי שלא יחזור בו הלוקח.

ד. וכן הדין במוכר מטלטלין אף על פי שמשך הלוקח הפרות והוציאן לרשותו, והמוכר נכנס ויוצא על שאר הדמים לא קנה; ויד החוזר בו על התחתונה, כמו שבארנו: אלא אם פן מכר מפני רעת ממכרו, הרי זה קנה הכל.

ה. לקח שוה מאה במאתים, והיה המוכר יוצא ונכנס ותובע שאר הדמים הרי זה ספק אם הוא במוכר שדהו מפני רעתה, ואינו תובע אלא מפני שמכר ביקר, או אינו במוכר שדהו מפני רעתה, וזה שתובע מפני שעדין לא גמר להקנותו עד שיקח כל הדמים.

ו. לפיכך הרוצה לחזור בו משניהם, אינו יכול לחזור; ואם תפס המוכר ממקח שמכר כנגד המעות שנשארו לו, אין מוציאין מידו.

ז. הקונה דבר מחברו, ונתן לו את הדמים, וטעה במנין

המעות, ולאחר זמן תבעו המוכר ואמר לו מאה שנתת לי אינם אלא תשעים נקנה המקח ומחזיר לו העשרה, אפלו אחר כמה שנים: בין בקרקע בין במטלטלין.

ח. האומר לחברו כשאמכר שדה זו, הרי היא מכורה לך מעכשו במאה זו, וקנה מידו על כך, ולאחר זמן מכרה לאחר במאה קנה הראשון. מכרה ביותר על מנה קנה האחרון, שלא אמר לו אלא כשאמכר שיהיה מוכר מדעתו תחלה, וזה לא היה רוצה למכר ולא מכר אלא מפני התוספת שהוסיף זה על שוה; ונמצא כמי שנאנס ומכר.

ט. אמר לו כשאמכרנה, הרי היא קנויה לך מעכשו במה שישומו אותה בית דין שלושה אפלו על פי שנים מן השלושה; אמר לו כמו שאומרים שלושה, עד שיאמרו השלושה. וכן אם אמר לו כמו שישומו בית דין ארבעה עד שישומו הארבעה כלן ויספיקו, וימכר לאחר כמה שהספיקו; ואחר כך יקנה הראשון.

י. שמו אותה שלושה או ארבעה, ואמר המוכר עד שיבואו שלושה אחרים או ארבעה וישומו אין שומעין לו, שהרי קנו מידו תחלה שמכר מעכשו.

הלכות מכירה פרק ט

א. המוכר להקדש, ואמר לו הגזבר בכמה אתה מוכר חפץ זה, ואמר בעשרה אפלו היה שוה מאה כיון שאמר בעשרה, אינו יכול לחזור בו: שהאמירה לגבוה כמסירה להדיוט.

ב. הגזבר שקנה להקדש, או שמכר ההקדש ידו על העליונה. פיצד: נתן דמים שלהקדש, אף על פי שלא משך הפרות אם הוקרו, קנה כדין תורה; ואם הוזלו הפרות, חוזר, שהרי לא משך, ולא יהיה כוח הדיוט חמור מכות הקדש.

ג. וכן אם מכר חפץ שלהקדש, ומשכו הלוקח ולא נתן דמים, והוזל החפץ קנה, שלא יהיה כוח הדיוט חמור מכות הקדש. ואם הוקר החפץ חוזר בו, שהרי לא לקח הגזבר דמים, וההקדש אינו נקנה אלא בכסף, שנאמר "ונתן את-הכסף, וקם לו" (ראה ויקרא כז, יט; ויקרא כז, כג); ואין הגזבר חייב לקבל מי שפרע.

ד. נכסי יתומים קטנים, הרי הן כהקדש. פיצד: יתומים שמכרו פרות ונמשכו מהן הפרות, ועדין לא לקחו הדמים, והוקרו הפרות חוזרין בהן, שאין נכסי יתומים נקנין אלא בכסף כהקדש; הוזלו הפרות, לא יהיה כוח הדיוט יתר מכותן. וכן אם לקחו הדמים, ועדין לא נמשכו פרותיהן, והוקרו חוזרין כשאר ההדיוטות.

ה. אבל אם הוזלו הפרות, ורצו הלקוחות לחזור חוזרין ומקבלין מי שפרע, כדינם עם שאר העם: שאם נחייב אותם לקח הפרות כדין תורה הרי זו רעה ליתומים, שאם יהיה דינם כך, כשיצטרכו למכר, לא ימצאו מי שיתן להם דמים.

ו. וכן יתומים שלקחו פרות, ומשכו הפרות ולא נתנו הדמים, והוקרו לא יהיה כוח הדיוט גדול מכותן. ואם הוזלו הפרות,

אינן חוזרין שזו רעה להם : כשיצטרכו לקנות פרות, לא ימצאו מי שימכר להם.

ו. נתנו הדמים ולא משכו הפרות, והוזלו הפרות חוזרין : לא יהיה כוח הדיוט חמור מהן. הוקרו אם רצו המוכרים לחזור בהן, חוזרין ומקבלין מי שפרע : שאם יהיה דינם שיקנו בנתינת המעות יאמר להם המוכר נשרפו הפרות שלקחתם או אבדו באנס, וכבר נעשו ברשותכם משעת נתינת המעות.

ח. בארבעה פרקים בשנה, העמידו דבריהם על דין תורה בבשר, מפני שהעם כלן צריכין לבשר ; ואלו הן ערב יום טוב האחרון שלחג, וערב יום טוב הראשון שלפסח, וערב העצרת, וערב ראש השנה.

ט. כיצד : היה לטבח שור, אפלו שוה מאה דינר, ולקח דינר אחד מן הלוקח כדי לתן לו בשר כשישחט, ולא נתקבצו לו כל דימי השור אינו יכול לחזור בו, אלא משחיטין את הטבח בעל כרחו, וכופין אותו לשחט ולתן הבשר ללוקח ; לפיכך אם מת השור, מת ברשות הלוקח.